

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Черниш Юрій Петрович ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ	553
Якимович Роман Іванович ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ПОШИРЕННЯ ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ ЯК КОМПЛЕКСНА ФОРМА ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	554

СЕКЦІЯ 13. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

Харитонов Євген Олегович САМОЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	557
Давидова Ірина Віталіївна ПРИВАТИЗАЦІЯ ЧИ КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: ЩО ОБРАТИ?	559
Мінченко Райса Миколаївна, Мінченко Дар'я Анатоліївна ДЕЩО ПРО ПРОЦЕДУРУ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ...	561
Некіт Катерина Георгіївна ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ТИМЧАСОВОЇ ВЛАСНОСТІ У ЦИВІЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ	564
Сафончик Оксана Іванівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	566
Бабич Ірина Григорівна ДИСТРИБУТИВНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	568
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРЕДИТНОГО СТРАХУВАННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ	571
Глиняна Катерина Михайлівна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ КАТЕГОРІЙ «ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ» І «ПРАВОВА ОХОРОНА» ПРАВ ДИТИНИ	572
Завальнюк Сергій Володимирович ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТИТОРІВ БУДІВНИЦТВА: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА І СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	576
Калітенко Оксана Михайлівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	578
Кривенко Юлія Василівна ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ БАНКІВСЬКИХ ДОГОВОРІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	581
Матійко Микола Володимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕГУЛЯТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	583
Омельчук Олександр Сергійович ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ	586
Orzikh Yurii Hennadiiovych THE NOTION OF "COURT" UNDER EU REGULATIONS AND ITS FUTURE IMPACT ON UKRAINIAN LAW	587
Павлова Вікторія Георгіївна ДОГОВІР ЯК ПІДСТАВА ВИНИКНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	590
Токарева Віра Олександрівна ДО ПИТАННЯ РЕПУТАЦІЇ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	591
Фасій Богдан Володимирович ЗНАЧЕННЯ РОЗСУДУ ПРИ РЕГУЛЮВАННІ ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИН	594
Chanysheva Alina Rashidivna CONCERNING THE DEFINITION OF AUXILIARY AND ADDITIONAL OBLIGATIONS IN THE CONTENT OF OBLIGATORY RELATIONS	596
Білоус Денис Васильович ПОНЯТТЯ НЕСПРАВЕДЛИВІ УМОВИ ДОГОВОРУ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АМЕРИКАНСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА	598
Ващак Владислав Анатолійович ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ БОТІВ ДЛЯ ТОРГІВЛІ КРИПТОВАЛЮТАМИ ...	600
Дворнікова Анна Юріївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ ЗА ВИМОГАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	602
Колісниченко Сергій Васильович ДО ПИТАННЯ ДОГОВІРНИХ КОНСТРУКЦІЙ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	605

«обеззброює» суди, які виносять рішення в межах чинного законодавства, а відповідно суди позбавлені можливості детально прописати механізм виконання задоволеного позову.

Як наслідок ми маємо право, яке підлягає захисту, і маємо обов'язок, який підлягає виконанню, проте захист цього права упирається в бажання відповідача виконати рішення суду через відсутність прописаного механізму виконання судового рішення. Така ситуація позбавляє сенсу таку судову практику і є нічим іншим як прояв протесту проти виниклих обставин, але може не нести позитивних наслідків для позивачів, які покладають надію на суд чи державний механізм. Сподіваємось, наявність правового регулювання, подальший розвиток законодавства та судової практики й обговорення в подальшому зумовить вирішення даної проблеми, зокрема шляхом законотворення.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>
2. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва : Закон України від 25.12.2008 р. № 800-VI : станом на 02.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17#Text>
3. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV : станом на 03.08.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 16.03.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
5. Про столицю України – місто-герой Київ : Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV : станом на 01.01.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>
6. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 30.09.2020 р. у справі № 640/17011/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91915212>
7. Постанова Верховного суду від 31.07.2020 р. у справі № 826/14682/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90713870>
8. Ухвала Верховного суду від 01.12.2020р. у справі № 640/17011/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93244979>

Ключові слова: адміністративне судочинство, будівництво, інвестиції, інвестування, захист цивільних прав, охорона цивільних прав.

Keywords: administrative proceedings, construction, investment, investing, protection of civil rights, protection of civil rights.

Калітенко Оксана Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Інститут усиновлення є одним із найбільш вдалих форм влаштування дитини в родину, що виправдав себе століттями. В будь-які часи усиновлення було відповідальною та важливою формою влаштування дітей в сім'ю. Втім, від початку повномасштабної війни в Україні процедура усиновлення зазнала певних змін, що імовірно зумовлювалось різними трансформаційними процесами в суспільстві.

Упродовж першого місяця після початку повномасштабного воєнного вторгнення росії в Україну усиновлення було призупинено (коректніше сказати, його було неможливо здійсню-

вати, тобто фактично воно зупинилося). При цьому зупинилися як процеси усиновлення, що розпочалися до війни, так і нові заяви на усиновлення фактично залишалися без розгляду. Така пауза не була пов'язана зі змінами в законодавстві, а скоріше, була викликана об'єктивними реаліями та загальною розгубленістю суспільства в цілому. Органи державної влади, зокрема й суди, які беруть участь у процедурі усиновлення, переважно призупиняли свою роботу, аби забезпечити своїм працівникам безпечні умови роботи, переміщення або евакуацію.

Радниця – уповноважена Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'я Герасимчук під час брифінгу зазначала, що наразі (з початком воєнних дій) в Україні усиновлення дітей неможливе [1]. Процедура стала недоступною як для українців, так і для іноземців. Усиновлення дітей стало неможливим через те, що наразі проблематично (а іноді навіть неможливо) було дотримуватися передбаченої законодавством процедури.

Міністерство соціальної політики окремо наголошувало і детально роз'яснювало, що міждержавне усиновлення (тобто усиновлення іноземцями або громадянами України, які проживають за її межами) тимчасово неможливе. Це було викликано тим, що Національна соціальна сервісна служба, яка керує питаннями міждержавного усиновлення та надає дозволи на усиновлення, тимчасово не розглядала справи про усиновлення. Це тривало близько місяця в тих регіонах, де не велися активні бойові дії.

На початку квітня 2022 року Верховна Рада України опублікувала повідомлення про те, що на період воєнного стану процедура усиновлення не змінювалася, усиновлення відбувається на загальних підставах, з урахуванням норм національного законодавства [2]. Тобто формально процедура усиновлення була відновлена.

Фактично ж процедура усиновлення дітей в Україні (як українцями, так і іноземцями) в той час була доволі ускладненою. Приміром, в окремих регіонах, де відбувались активні бойові дії, служби у справах дітей та суди все ще не могли здійснювати свої повноваження повною мірою, а тому забезпечити кожен етап усиновлення було вкрай важко (зібрати необхідні документи, пройти обстеження умов проживання, навчання для майбутніх батьків тощо). Однак відомі й випадки, коли певні етапи усиновлення таки успішно відбувались, зокрема суди продовжували приймати рішення про усиновлення як завершальний етап усієї процедури (наприклад, рішення Савранського районного суду Одеської області від 18.04.2022 р. у справі № 512/168/22, рішення Баглійського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області від 22.04.2022 р. у справі № 207/967/22 про усиновлення тощо).

Перші від початку введення воєнного стану законодавчі зміни до процедури усиновлення були внесені 24.05.2022 р. Відповідно до них встановлено перелік документів та порядок, як забрати усиновлену дитину (зокрема, у присутності посадової особи консульської установи України), якщо дитина тимчасово переміщена (евакуйована) за межі України під час введення на території України надзвичайного або воєнного стану [3].

Подальші законодавчі процедурні зміни були внесені 31.05.2022 р. [4]. Зокрема, ними передбачено наступне:

Цифровізація процесів усиновлення та створення єдиного електронного банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів (також опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів), що ведеться в Єдиній інформаційно-аналітичній системі «Діти». На думку законодавця це значно полегшить процес подання та отримання необхідних документів майбутніми усиновлювачами, пришвидшить перевірку поданих документів компетентними органами та спростить комунікацію між учасниками процедури усиновлення.

Введення та систематичне оновлення інформації про дитину (про стан її здоров'я, зміни у зовнішності тощо) в Єдиному банку даних, аби майбутні усиновлювачі могли зручно відстежувати інформацію про ту чи іншу дитину.

Можливість отримати консультацію щодо процедури усиновлення дитини як при особистому прийомі у службі у справах дітей, так і онлайн (для громадян України).

Подати заявку на консультацію з усиновлення дитини можна на порталі Дія, де з'явилась нова послуга «Усиновлення». Наступним етапом розвитку цієї послуги стане можливість подати в Дії заявку на статус кандидата на усиновлення.

Можливість подати заявку про взяття на облік кандидатів в усиновлювачі з іншими обов'язковими документами не лише за місцем проживання в паперовому вигляді, а й в електронній формі (для громадян України).

Документи в електронній формі подаються через особистий кабінет на Єдиному державному вебпорталі електронних послуг. При цьому деякі з документів генерує сама система з різних баз даних, державних реєстрів та інформаційних систем. Також документи, які майбутні усиновлювачі будуть отримувати протягом процедури усиновлення (наприклад, довідка про проходження курсу підготовки з питань виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування), будуть автоматично відображатися в їх особистому кабінеті.

Встановлені строки для перевірки заяви та надання відповіді службою у справах дітей (5 робочих днів після отримання заяви), для проведення обстеження житлово-побутових умов заявників (5 робочих днів після перевірки заяви), для проходження заявником курсу підготовки з питань виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, тощо.

Очевидно, що внаслідок повномасштабної війни росії проти України кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, швидко зростає. При цьому в умовах воєнного стану громадяни України та іноземці все ще можуть допомогти діткам, усиновивши їх. Більше того, український уряд продовжує вживати заходів, аби розвивати, оптимізувати та популяризувати процедуру усиновлення в країні. Цифровізація має значно спростити та пришвидшити бюрократичні процеси.

Таким чином в сучасних умовах можемо дійти наступних висновків. Процедура усиновлення дітей в Україні не призупинена на час дії воєнного стану, лише стала менш передбачуваною та більш ризиковою з об'єктивних причин.

Не існує спрощеної або пришвидшеної процедури усиновлення дітей під час війни. Усиновлення здійснюється на загальних підставах з урахуванням норм чинного національного законодавства. Усиновлення дитини за якоюсь спрощеною чи пришвидшеною процедурою, особливо в умовах воєнного стану, може лише порушити найвищі інтереси дітей, тому саме зараз вкрай важливо ретельно перевіряти кандидатів в усиновлювачі та статус дитини, яку бажають усиновити.

Усиновлювачами під час дії воєнного стану можуть бути не лише громадяни України, у тому числі ті, що проживають за кордоном, а й іноземці.

Список використаних джерел

1. Герасимчук Д. Евакуація дітей та жінок, процедура усиновлення під час війни, процедура перетину кордону з дітьми. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ytTJTGP1knQ> (дата звернення 01.04.2024).

2. Усиновлення в Україні відбувається на загальних підставах, з урахуванням норм національного законодавства. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221242.html> (дата звернення 01.04.2024).

3. Про внесення зміни до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей : постанова КМУ від 16.08.2022 р. № 907. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.04.2024).

4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання : постанова КМУ від 31.05.2022 р. № 636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.04.2024).

Ключові слова: усиновлення, порядок усиновлення, цифровізація, права дітей, права усиновлювачів.

Keywords: adoption, procedure of adoption, digitalization, rights of the children, rights of adoptive parents.